

DISPUTATIO MEDICO HISTORICA

SISTENS

CHRONOLOGIAM
FORMULARVM MEDICARVM ET
REMEDIORVM CHIRURGICORVM

QVAM

PRAESIDE

CAROLO AVGVSTO DE BERGEN

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORDINARIO

SOCIETATIS CAESARAE NAT. CVR. SODALI

HAEREDITARIO IN ROSENGARTHEN

ERVUTORVM EXAMINI

SVBMITTIT

DEFENDENS

CAROL. STEPH. LVDOVIC. WESENFELD.

CROSNENSIS SILESIVS.

AD DIEM III. OCTOBRI MDCCLIV.

FRANCOVRTI AD VIADRVN,

TYPIS SIGISM. GABRIEL. ALEXII.

DISPUTATIO MEDICO HISTORICA

DE

CHRONOLOGICA

FORMULARUM MEDICARUM

REPERIENDARUM CHIRURGICARUM

DE

REPERIENDIS

CLASSICO ANALYTICO DE TESTIBUS

ET DE REBUS QUAE SUI GENITIVAE

REPERIENDAE SUNT IN

REPERIENDIS IN

REPERIENDIS

DE

REPERIENDIS

CAROLUS STERNI, LEONARDI WERNERII, AD

PROFESSORUM

REPERIENDIS

REPERIENDIS

2. D. B. K.

S. I.

Remediorum pharmaceuticorum, nec *Medicinae*
minus chirurgicorum historiam a *nascens.* me-
dicinae incunabulis ad nostra usque
tempora levi penicillo adumbraturi, in limine quasi
confitemur & agnoscimus, utramque iisdem ferme
fatis pressam esse, ac reliquas tam liberales, quam
opificum artes. Artium enim & scientiarum initia
rudem quandam simplicitatem præ se ferunt, quam
pharmaciae & chirurgiae praesidiis, eorumque indoli
& numero attribuamus necesse est. Imo comparati-
one instituta asseverare non veremur totius medi-
cinae seriore[m] longe apud primavos fuisse pro-
gressum, quam artium quarumvis aliarum. Nam si
simplicem vivendi rationem & hominum ante dilu-
vium natorum, non unius sed plurium seculorum
longævitatem perpendimus, aut nullos, aut rarissi-

A 2

mos

mos fuisse morbos dicendum est, sed plerisque mor-
 tem non nisi ex necessitate naturali, senio scilicet
 confectos subiisse; ubi vero nulli vel paucissimi sunt
 morbi, etiam nulla vel simplicissima medicina opus
 est. Non nisi conjecturis ad origines rerum anti-
 quissimarum, quales sunt medicina incunabula,
 evntes, a vero non multum aberrare nobis
 videtur, si primam & antiquissimam medicinam chi-
 rurgiam fuisse contendimus, & per consequens me-
 dicamentorum forinsecus applicatorum usum hanc
 primævam medicinam constituisse. Crescente
 autem hominum numero in seperatas societates coi-
 vere, & sensim inter ipsos natæ sunt rixæ, belli &
 dissidia, unde plagæ, vulnera & contusiones primi
 mortalium morbi. Medelam ergo adhibita manu-
 um opera in malis externa vi illatis quæsi verunt ex
 rebus maxime obvijs, & quibus alias ad victum ute-
 bantur, scilicet ex plantis, quarum ad vires riman-
 das curiosiores, quicquid memorabile observassent,
 cum alijs sine dubio communicarunt. Invalescente
 postea generis humani depravatione, increcente
 luxu & animi passionibus, multiplicatis edulij mul-
 ta arte excogitatis, mutato etiam telluris situ post uni-
 versalem cataclysmum, rerum non naturalium effectus
 sensibiliores noxas, morbos scilicet internos produ-
 xit, quibus procul dubio eadem opponerent simpli-
 cia, sed interne vel per se, vel cum alijs vehiculis
 data. Amplificata sensim & suscessive Morbonæ ty-
 rannide de ampliori quoque remediorum appara-
 tu cogitare cœperunt; morrales, hosque primum,
 quibus curæ cordique erat aegrotis succurrere,
 medicos vocabant, quos sane non ultimos ex ple-
 bis facce, sed proceres & principes familiarum & so-
 cietatum fuisse non una suadet ratio. Morbis deni-
 que

que in dies magis obviis & quotidianis factis medicina scientia ad privatorum quoque notitiam transit & ab ipsis exercita est. Primi in orbe procul dubio extitere Chaldaei, post eos Aegyptii, ex quibus HERMES ejusque discipulus AESCVLAPIVS inclaruere. Graeci deinde, ut in reliquis, in medicina Aegyptios habuerunt magistros, insignem vero inter hos CHIRON CENTAVRVS ejusque filii PODALIRIVS & MACHAON Trojanae expeditionis testes famam consecuti sunt, donec aliquot elapsis seculis magnus HIPPOCRATES primus medicinam in quodam doctrinae corpus congesserit, ex quo satis patet, quam simplex adhuc suo tempore artis ambitus fuerit, cum ipse unus & medicus clinicus & chirurgus & pharmacopola fuerit.

S. II.

Intimus hic medicinae partium nexus in una ^{& remedi-} persona longum perduravit in aevum, ut exemplo ^{orum.} CELSI, GALENI Graecorum & Arabum in ara christiana viventium satis constat, non tamen negamus, medici officium, ex quo medicamentorum compositio & numerus, aucto insimul morborum catalago comulabatur, operosum supra modum & negotiosum fuisse. Huc usque certum est medicos suorum medicamentorum fuisse praeparatores & dispensatores. At cum postea Arabes catalogum simplicium & compositorum medicaminum mirum quantum auxerint, & solus AVICENNA teste FREINDIO *Hist med p. 118.* cassiam fistulam, rhabarbarum, tamarindos, myrobolanos introduxerit, item IOH. MESVE ob novitatis studium in augendis medicamentis pharmacopaeorum evangelista sit vocatus, agendorum mole

obruiti medici suos instituere amanuenses, quibus & preparatio & dispensatio medicamentorum concedita fuit. Hæc mansit medicinæ facies, donec temporum barbarie excussa, medici, vel ex amicitia erga suos dispensatores, vel ex socordia, vel ex lucri odore, in sola visitatione ægtorum occupati, medicamentorum præparationem suis amanuensibus reliquerint, horumque insolens numerus, ne respublica detrimentum caperet, effecerit, ut magistratus pharmacopolia publica condiderint, quibus privilegia, taxam & visitationes annuas concesserint. Et quidem in Africa primum videntur medici hanc curam a sese in alios rejecisse, quo tempore ibi floruerunt nobilissima regna Tunetanum & Maroccanum, AVENZOARIS sane ævo morem illum in Africa obtinuisse non videtur dubitandum, inde cum doctrinarum artiumque omni genere in Hispaniam primum, mox in Europæ reliqua concessit.

§. III.

conditio Ex dictis elucescit medicos antiquos suorum medicamentorum dispensatores fuisse & quasdam horum compositiones iterata experientia, aucta fide, tantam sibi tamam conciliasse, ut a medicis insecutorum temporum servato inventoris nomine quotidie usurpata fuerint, ut satis exemplo Philonii Romani, Mithridatii, confectionis Hamech &c. innotescit. Quamprimum autem officinæ pharmaceuticæ constitutæ sunt, hæ priscorum compositiones sub nomine medicamentorum officinalium una cum simplicibus omnis generis harum officinarum apparatus constituere, atque ex eo propemodum tempore medici cum pharmacopolis de certis præscriben-

bendorum remediorum formulis convenere, ubi sanctum est res ipsas & pondera arcanis characteribus exprimere, non tam ad ostentandam eruditionem, quam ad præcavendum abusum & has formulas *Receptas dicere*, seu formulas magistrales, quæ nihil aliud sunt, quam schedulæ consignatorię unius vel plurium simplicium æque ac compositorum officinalium pharmacorum, quorum aptam mixtionem & præparationem pharmacopola procurat.

§. IV.

Nemo itaque inficiabitur ab eo tempore duplicem extitisse medicamentorum compositorum classem, alteram eorum, quæ in officinis in omnem eventum jam parata prostabant sub nomine *compositionum vel formularum officinalium*, alteram eorum, quæ medicus schedulam consignaturus ex tempore in chartam conjiciebat, sub nomine *compositionum magistralium* sive *extemporanearum*, a pharmacopæo in præsentem & urgentem usum præparandarum. Non tamen ideo negamus formulas magistrales antiquis medicis ante officinarum pharmacæutarum institutionem prorsus fuisse incognitas, cum quævis talis compositio ex combinatione simplicium & compositorum antiquorum *formula magistralis* dici mereatur, sed tantum existimamus, numerum & diversitatem formularum officinalium mire multiplicatum esse.

§. V.

Ad institutum nostrum propius accedentes hoc in specimine non solum de ætate & inventione compositio-

positorum medicamentorum, partim formularum officinalium, partim magistralium acturi, sed etiam propter analogiam thematici praesidia & remedia chirurgica, eorumque antiquitatem praesentis tractationis partem facientia, adeoque utriusque fontis remedia ordine alphabetico descripturi sumus.

§. VI.

Aceta

Primum compositorum officinalium locum occupant *aceta* sic dicta *officinalia* quorum usus & inventio non plane in idem incidunt avum. Aceti multi confectionem passim docet HIPPOCRATES, vix autem inter aceta medicata ullum novimus antiquius *aceto squillitico*, cujus inventio in libro GALENI non genuino *de medicamentis facile parabilibus* teste SCHULTZIO *hist. med. p. 171.* jam PYTHAGORÆ tribuitur. *Aceta bezoardica* per infusionem herbarum acrium & aromatum parata Arabibus reliquisque medicis medii ævi adscribimus:

§. VII.

*Aque de-
stillata.*

*Aque de-
stillate* non parvam medicamentorum officinalium lacunam complentes, nec inter vetustissima, nec recentissima medicorum pertinent inventa. Qui majorem antiquitatem hisce stillaritiis aquis tribuunt, ad tempora DIOSCORIDIS regrediuntur, sic HERMANNVS CONRINGIVS *med. Herm. cap. 26. p. 371.* vocem arabicam alembici ex græco nimirum *ألمبيق* transformata putat, & distillationem Græcis notam fuisse ex verbis DIOSCORIDIS *lib. 5. cap. 64.* de sequenti hydrargyri preparatione colligit: *in fictilem patinam ferream habentem concham*
cin

39
„ cinnabaris conjicitur, postea vero *αυβικα* impo-
„ nunt, & luto circumlinunt, carbonisque subtus
„ accendunt, quæ *αυβικα* postea fuligo inhæsit, de-
„ rasâ refrigerataque hydrargyrus est. Alii, quire-
centioris avi hoc inventum existimant, allegant ACTV-
ARIVM, qui teste FREINDIO loco citato p. 167. XI. & XII.
æra christiana vixit seculo, jam jam aquas ex plan-
tis stillatitias commemorantem. Et IOH. DAMASCENVS
MESVE dictus ad finem seculi XII. primus aquæ rosarum
chymice paratæ mentionem facit *ibidem* p. 117. Anni
nono seculo hoc inventum assignant, quoniam
Imperator CONSTANTINVS Porphyrogeneta IX. seculi
princeps in *vita* BASILII MACEDONIS avi sui cap. XIII.
testatur, imperatricem animi deliquio correptam in *τῆ*
πόδι *αβύρα* conspersam fuisse, quod aquam rosarum
vertunt. Et licet AEGINETA *lib. VII. cap. XV.* per
rhodostagma syrupum rosarum intelligat, HER-
MANNUS tamen CONRINGIUS loco citato p. 402. ma-
vult aquam rosarum interpretari, quia absurdum fo-
ret hypothyria correptos syrupo rosarum consperso re-
focillare. Vetus tamen hæc destillatio tempore dio-
scoridis potius erat sola sublimatio, utpote ex vasis
terreis, non vitreis facta, multis incommodis
subiecta, ut pluribus docuit BERNHARDVS DESSE-
NIUS CHRONENBURGIUS in *lib. de compositione medi-
camentorum* p. 350. Occasionem denique hujus inventi
commemorat GLENGIROLLVS in *novis repertis Amber-
ga* 1602. p. 357. his verbis: „ sunt, qui dicunt, me-
„ dicum quendam, cum in mensa patinam caulibus
„ plenam haberet, subito advocatum ad ægrum in-
„ visendum, patinam istam alia coepetuisse, dein-
„ de abiisse, reversum verò superiorem patinam hu-
„ mectatam reperisse, atque hinc animadvertentem
„ facilem fore humorum extractionem, eo ingeni-
um

„um intendisse, ut destillandis aquis initium faceret. Hic quoque notandum est medicos recentiores ex commistione plurium aquarum destillatarum formulam magistralem invenisse loco vehiculi pulverulenti medicaminibus inservientem, quæ antiquis medicis plane incognita est.

§. VIII.

Balnea.

Ad compositiones magistrales seu extemporaneas antiquis magis quam recentioribus usitatas referimus *balnea*, quæ a quibusdam *ἀπο τῶν βαλάνων* a glande definiuntur, quia glandibus vescebantur primævi & in balneis succindebantur. Ab aliis iterum a vocabulo *βαλασίων* derivatur quod idem est, ac anxietatem ex animo pellere, ut EUSTACHIUS ad HOMERI *Iliadem* observat. Cujuscunque vero originis sit hoc vocabulum, certum est, usum balneorum fuisse antiquissimum & primævos lineis pannis destitutos balneis infedis ad sordes quotidianas eluendas, temporis vero tractu ad restaurationem amissæ sanitatis adhibuisse, imo tandem apud Romanos in voluptuarios usus cessisse, quod balnearum, ædificiorum in hunc usum ædificiorum magnificentia probat, ut fuse docet H. MERCURIALIS *de arte gymnastica lib. 1. cap. X.* Imo si quis curiosus balnei Romani partes æstimet, quinque apud antiquos scriptores reperiuntur. Ex his tepidarium prima erat, ædificium omni parte occlusum ac siccis ab igne redditis vaporibus calens. Secunda, priori similis, nisi quod impensius ferveret, erat *calidarium* seu *laconicum*, sudoribus fufius evocandis dicata. Tertia calentis ac dulcis aquæ lavacrum erat, *folium* appellatum. Quarta vero *frigidum lavacrum* dentandi ac roborandi sine institutum, qua-

quarum non quidem omnium usus semper erat necessarius, sed suae cuique corporis adfectioni proprius. videatur IOD. LOMMIUS in *commentario ad Celsi lib. 1. p. 120.* GALENUS quidem 3. *de R. V. l. A. t. 44. & cap. 3. de iis, quae in medicina Sc. t. 32.* scribit balnea HIPPOCRATIS tempore in Græcia non adeo frequenti in usu fuisse, sed nihilominus *sect. IV. 361. 30. edit. Fæsi* balnei aquae dulcis & salis mentionem facit, & in *lib. de diæta* omnia requisita balneis utentium graphice adeo describit, quod nempe quiete segerant in balneis homines, non vociferentur, ipsaque pleno ventre non ingrediantur &c.; ut sane non videamus, qua ratione veritas asserti Galeniani stare possit. Veteres quoque notitiam balneorum arenae habuerunt, qua corpus obruerunt in expellendis & dissipandis humidis nimis & roborandis partibus solidis. Aliquot morbis utilem inter cæteros hydropi proposuit DIOSCORIDES loco citato *lib. V. cap. 1. 124.* & GALENUS *de simpl. med. fac. cap. de pyrite,* qui posterior arena maris calida BOETHI UXOREM diuturno uteri profluvio ob superantem in corpore humorem detentam curavit. Iisdem balneis usus est CELSVS *lib. II. cap. 17.* in arthritide, DIOSCORIDES in tumoribus hydropicis, CÆLIUS AURELIANUS in cachexia. Caeteroquin hoc balnei genus vocat M. A. SEVERINUS *de efficaci medicina p. m. 391.* arenationem seu γαμψισμὸν & hanc a *saburatione* distinguit, quæ ipsi est volutatio in marino sabulo. Tandem in *πολοσάρια* seu superflua carne CÆLIUS AURELIANUS *morb. chron. cap. XI.* commendat usum arenae littoreæ ferventis. Quorum balneorum arenae usus hodie exolevit, in Gallia tamen meridionali teste Dn. GAVSSE *exercit. subsegiu. Francof. Tom. III.*

Sect. 1. p. 144. adhuc hodie inter accolas maris mediterranei in usu est.

Balsamum.

Balsamum hodie constituit medicamentum tam officinale, quam extemporaneum factum ex pinguibus oleis expressis, stillatitiis, essentiis spirituosis, salibus volatilibus & aromatibus, quod artificiali sua consistencia, odore & effectibus aliqualem cum balsamis nativis convenientiam habet. Inventum est recentiorum temporum post erectas officinas pharmaceuticas, quod veteribus ignotum erat, qui quippe sub balsami nomine nil nisi nativum Arabicum vel Syriacum intellexerunt. Vox ipsa hebraica profopiae derivatur a Baal seu Bel & Schemen pinguetudo, quasi diceret unguentum princeps & primarium.

Bolus.

Bolus, compositio magistralis denotat formam medicamenti mediae inter solidum & fluidum consistentiae, a quantitate boli alimentosae cognominati, quod antea veteribus cognitum fuerit, ex titulo catapotii (§. XII) sese manifestabit.

§. XI.

Cataplasmata.

Cataplasmata, quae iterum compositiones extemporaneas constituunt, sunt species epithematis molliis ex herbarum foliis, radicibus, seminum farina cum, vel sine coctione in aqua, vel alio liquore facti, & cujus antiquitatem cl. SVELTZ Hist. Med. 436. jactat, dum ejus frequentem usum Pythagorae & ERASISTRATO adscri-

adscribit. Denominationem hujus remedii forte ca-
 lito AVRELIANO *Acut. Morb. Lib. I. cap. 17.* tribuere
 debemus, qui medicamentum, quod loco citato ex
 polline & aqua mulla, iride Illyrica, oleo lentisci &
 calamo aromatico, & *Lib. III. cap. 18.* ex foenugra-
 co & lini seminibus aqua resolutis, quod graeci
κατὰ λόγον vocant, describit, cataplasmaris nomine insigni-
 nit. Vetusiore tamen hujus medicamenti fuisse
 usum ex HIPPOCRATE discimus, qui *Lib. de affectibus*
§. 37. & Lib. de morb. mul. II. §. 71. nec non sect. I.
§. 25. x. xi. clare monstrat eadem propemodum
 hujus remedii suo tempore fuisse ingredientia,
 qualia sunt oleum, mel, vinum, aqua, quae exci-
 piebant herbas coctas, farinam lini, foenugraeci, ficus,
 farinam hordei, surfures, panis micam, & perfe-
 cte ut hodie parari, quemadmodum *LE CLERC Hist.*
de la Medicin. I. Lib. III. capi. 24. pluribus evictum dedit.
 Usus ipsorum erat, ut hodiernis medentibus vel resol-
 vendi vel maturandi, sic HIPPOCRATES in angina spe-
 ciatim commendat cataplasma factum ex farina hor-
 dei in oleo & vino cocta, quod tam resolyentem,
 quam maturantem vim possidet. GALENI tempore
Lib. II. ad Glauconem frequentissima cataplasmaris in-
 gredientia erant panis, oleum & farina. Insecu-
 tis temporibus alium fuisse cataplasmarum signi-
 ficatum ORIBASHI, seculo quarto aera christiana viven-
 tis testimonio discimus, qui cataplasmata sine coctio-
 ne parata *pinisa* vocabatur, quorum terminus erat, ut
 valde levigata & in unum conducta nec diffuerent,
 nec inquinarent, & *Lib. X. Cap. 31.* vocat cataplas-
 mata medicamenta, quae ulceribus purgandis super-
 dantur, quorum ingredientia sunt as ustum, panax,
 cadmia & quae carnes consumunt & exsiccant, ut
 arugo, calx, chalcytis, misy, elaterium, atramenta

sutorum, quæ sane pharmaca hodie non cataplasmatibus sed fomenti genus constituerent. Essentialis vero differentia inter cataplasmata veterum & hodiernorum medicorum in accessoriis quibusdam latet, quibus utuntur nostrates, scilicet admistis tincturis, oleis aromaticis, spiritibus, essentiis, salibus volatilibus, sapone &c. quæ veteribus ignota erant.

§. XII.

Catapotium *Catapotium* veteribus extemporanea erat compositio sistens medicamentum quod definiente SERIBONIO LARGO *cap.* 87. non diluitur, sed ita, ut est, devoratur. IOH. RHODIVS in notis ad hunc Auctorem p. 152. *καταπότιον* a deglutiendo derivat, vultque cum pilulis nostratium non esse confundendum, sed potius CELSO *Lib. V. Cap. 25.* idem significasse, quod medicis hodie bolus (§. X.) est. ACTVARIO *meth. med. lib. V. Cap. 1.* catapotiorum materia jam jam in exiguos globulos sub nomine pilularum cogebatur, & hic locus forsân fefellerit *cel. GORLICHE Hist. Med. p. 647.* quod existimaverit HIPPOCRATI, qui *lib. epidemiorum V.* catapota describit, jam cognitâ fuisse pilulas. Cæterum catapota teste ACTVARIO *loco citato Lib. V. Cap. 3.* obtinam, quam obtinent, insuavitatem excogitata sunt, quo plurima ipsorum injucunditas devorantes lateat, neque ventriculus propria nonnunquam humiditate onustus adventitiis humoribus oneretur. *ἀδυστάριον* seu catapotiorum contra sitim pariter meminit AETIVS *tecrab. 441.* sub initio VI. seculi vivens.

§. XIII.

Cauterium *Cauterium* derivatur a *καίω* uro, accendo, a quo *καυστικός*

καυσις ustio & *καυσις* vel *καυσις* ferramentum candens,
 quorum usum nemo facile tam antiquum crederet,
 qui HIPPOCRATEM non legit, sed suis scriptis *Lib.*
de locis in homine & de internis affectibus prodidit hoc
 remedium ipsi tam familiare fuisse, ut vix chro-
 nicus aliquis morbus existat, ubi ejus usum non
 commendaverit, nam pthysicis in pectore & dorso,
 splenis morbo & atra bile laborantibus hoc ipsum in
 abdomine applicabat. Imo ex *textu 47. Lib. de aere*
aquis & locis colligitur, antiquissima originis fuisse,
 & jam ante ejus tempora usitatum, nam inter Scy-
 thas invenit multos imprimis vero Nomades, ex-
 ustos humeros, brachia, coxas, lumbos, manuum-
 que juncturas habentes, unde non immerito primæ
 ætatis chirurgus CHIRONI CENTAVRO crudele hoc in-
 ventum in acceptis ferendum est. CEL. M. A. SEVERI-
 NVS *de efficaci medicina* p. 230. vult hoc remedii genus
 primævis traducta consuetudine in plantis observata,
 qua morbosas arbores ad caudicem vulnerabant, ad
 hominem applicatum esse. Post HIPPOCRATEM cau-
 teriis usus est CELSVS *Lib. III cap. 21.* in hydrope,
 DIOSCORIDES *lib. VI. cap. 38.* ad venenatos ictus, AE-
 TIVS *serm. II cap. 28.* in paralyfi linguæ, PAVLVS AE-
 GINETA *Lib. III. cap. 13.* in coxendicis malo. Ex
 sententia FOESII, HIPPOCRATIS commentatoris, instru-
 mentum ipsi erat æneus & parvulus calamus in fun-
 do perforatus, perquem immisso ferramento can-
 dente partes urebat, quod ex *textu Lib. de hæmorrhoi-*
dibus, ubi per *αυλιον* fistulam intellexit, satis patet.
 Neque cauterium potentiale incognitum fuit magno
 HIPPOCRATI, nam fungi speciem vel linum crudum in
 promptu habebat, quod parti affectæ, v. g. digitis &
 pedicibus podagricorum impositum cremabat, ut plu-
 ribus eleganter et docte exposuit LE CLERQ *loco citato*
III. Cap. 8. §. XIV.

§. XIV.

Ceratū

Ceratū κηρωτόν compositio tam officinalis, quam extemporanea, est emplastri genus mediæ consistentiæ inter emplastrum & unguentum, constans maximam partem ex cera & oleo, additis mucilagibus, quæ tamen propter coctionem fere gratis assumuntur, quodque magnam antiquitatem præ se fert, dum HIPPOCRATES edit. *Foes. sect. IV. 397. sect. III. 260.* iis in suppuratione promovenda usus est. Sub nomine emplastri ex cera notum est CELSO *Lib. V. 17.* & PLINIO *Hist. Nat. Lib. 22. cap. 24.* & *libra pingui delibata cerato* MARTIALIS *Epigrammat. II. 99.* colmericum apud foeminas usum testantur. GALENO familiare fuisse probat ceratum GALENI cujus mentionem facit ALEX. TRALLIANVS *tetrab. p. m. 231. b.* & frequentiore horum usum ORIBASIVS deprædicat. Quod reliquum est, ceromatis vel ceratorii appellatio invenitur apud CÆLIVM AVRELIANVM *loco citato.*

§. XV.

Chysteræ.

Medicamenti magistralis seu extemporanei speciem haud infimo loco constituunt *chysteræ*, enemata, lavamenta, græcis κλύσθρια, κλύσματα a κλύειν abluere dicta, quorum usus est antiquissimus, & si fabulis AELIANI & PLINI fides adhibenda, ab ibide a-ve Aegyptiis primum monstratus. Cluserem quoque scripsit SRIB. LARGVS propter mutuum veteribus v & u. usum HERODOTVS *Hist. Lib. II.* longe ante HIPPOCRATEM tradit Aegyptios singulis mensibus tri- duo sese purgasse vomendo & intestina diluendo. His infusis, quæ plerumque sola mulla & oleo constabant, ad recrementa ventris subducenda usus est HIPPOCRATES, & ubi forte non admittebantur, glandes seu

seu suppositoria substituebat Quasvis porro infusiones in cavitates corporis clysteris nomine comprehendisse HIPPOCRATEM docet locus *de his, que uterum non gerunt Sect. V. 680.* ubi clysterem uterinum ex lacte equino cum vesica & fistula describit, imo pro loco excipiente diversa ipsis nomina erant, sic *μυτρεγγύστα* clysteres uterini, *καθετήρες* vesicæ clysteres & *ωτίγγυστα* meatus auditorii infusiones vocabantur, quas vesicæ clysteres etiam RVFFVS EPHEVS *de ves. aff. Cap. IV.* commemorat. Medicis sectæ methodicæ ante GALENUM viventibus, ejusque contemporaneis, clysterum usû nihil familiarius erat, nam CÆLIVS AVRELIANVS *de morb. chron. p. 502.* in magna intestinorum putredine, quam *νῦν* appellant, commendat fistulam clysteris utrinque cavernatam, ab ipso *αμφίτρον* vocatam, quo medicaminum liquida per utramque partem intestinorum lateribus advenire possint. Indidem referimus, ipsum in encheiresi clysteres applicandi admodum accuratum fuisse, imo clysteris nomen ipsi aliquando denotat instrumentum, quo clyster applicatur, ut videre est *p. 351. l. c.* Ex eodem porro *p. 240.* discimus, HIPPOCRATEM *Lib. III. de morbis ventis seu aeris per follem immisionem adducenda intestina, ut subsequens clyster tanto promptius excipiat, proposuisse, quod facile nemo hodie temere tentaverit.* Proxime elapsi seculi inventum est clyster tabacinus, cujus inventionem perperam quidam Anglis tribuunt, cum ex PASEHII *inventis nov. antiquis p. 454.* constet I. A. STISSERVM *Medicum Hamburgensem Dissert. de fumiductoriis curiosis, 1686. edita,* instrumentum descripsisse a Barbaris primum excogitatum, & ex corio ea ratione confectum, ut tabaci fumus in anum immitti queat, cujus inventi utilitate comprobata, postea in Anglia commodior machina inventa est.

§. XVI.

Collyrium. *Collyrium* καλλύριον a voce arabica *cobol* hodie denotat compositionem extemporaneam ex aquis destillatis & paucis pulverulentis factam & oculis extrinsecus vario scopo applicandam. Veteres vero aliud longe sub hoc nomine intelligebant, proprie enim collyrium ipsis medicamentum erat consistencia solidum, forma cylindricum s. oblongo rotundum, ex pulveribus mineralium & vegetabilium ope succi quarundam herbarum, vel liquoris unguinosi & tenacis in cylindrum rotundatis, quales hodierni pharmacopolæ *magdaleones* vocare solent. Hæc veterum collyria futuros in usum servabantur, nam siccati hi cylindri vel in pulverem redigebantur, aut liquore quodam denuo solvebantur, & necessitate exigente parti adfectæ oblinebantur. His collyriis usus est HIPPOCRATES *Sect. V. 609. Ed. Foes.* in uteri adfectibus, CÆL. AVRELIANVS *de morb. acut. lib. II. c. 12.* loco suppositorii vel balani ad provocandum ventrem, denique & CÆLSVS *L. II. c. VIII.* in fistulis loco turundarum, quæ methodus adhuc hodie obrinet, licet nomen collyrii supra descriptæ compositioni ad morbos oculorum solitarie competat.

§. XVII.

Condita. Per *Condita* hodie intelligunt medicamenta officinalia ex aromatibus, radicibus, floribus, fructibus succis herbarum, quæ saccharo liquato incrustantur, parata, quæque priscis medicis HIPPOCRATI, CÆLSO & GALENO plane incognita fuere. Hujus potius medicamenti inventio incidit in tempora AVICENNÆ, qui primus

primus modum demonstravit, succos herbarum cum saccharo decoquendi, & ad longum tempus conservandi, cujus quoque egregium est inventum saccharum per cocturam ex cannis sacchariferis extrahendi, nusquam enim ante tempora AVICENNÆ apud veteres Græcos talis coctura extat, aut in usu fuit, sed pristorum saccharum est illud, quod arundines ultro exsulant, seu etiam succulenta pinguedo, quam fractæ arundines fundunt, & quæ conrescit in succum pellucidum, ut pluribus ostendit NEANDER *de laude medicinæ p. 118. Bremæ 1623.* Qui post AVICENNAM secuti sunt medici medii ævi latiorum conditi significatum assumere, cum & condita liquida habuerint, ut ex NIC. MYREPSO *de purgat IV. Sect. 27.* constat, quæ potius vini medicati formam habent, qualè est ejus conditum mirabile.

§. XVIII.

Chirurgorum *Cucurbitas* cum vel sine scarificatione notas fuisse priscis medicis scripta HIPPOCRATIS *de intern. affect. I. 44. Epid. Lib. IV. 48. & Lib. II. Sect. 6.* comprobant, imo ORIBASIVS *Lib. II. Cap. 18. & Lib. VII. Cap. 17* ex HERODOTO locum allegat de usu cucurbitularum, quarum ulteriorem utilitatem, structuram & materiam fusius explicuere A. C. CELSVS *l. c. Lib. II. Cap. III.* & post ipsum ORIBASIVS, ÆGINETA, AETIVS ARETÆVS CAPPADOX. Tandem ex CÆLIO AURELIANO notamus, ipsum *morb. acut. Lib. II. cap. 26.* vocare cucurbitas sine scarificatione leves seu *κλύδαι*, illas vero, quæ ex materia testacea vel vitrea confectæ erant *κλύδαι* p. 529.

§. XIX.

Decocta seu ptisana, quas Græci *ἀποσπματα* sive *Decocta seu Ptisana*

αψοσηματα vocabant, inter antiquissima potus medicamentosi genera locum habuisse testis est HIPPOCRATES in iis, quæ *Lib. de veteri medicina XI. p. 19.* de primæva curandi ratione disserit. Ipse quondam ptisanam ex hordeo paratam ægris præscripsit, hoc autem nomine non decoctum hordei, sed farinam sua methodo ex hordeo paratam, & futuris usibus aservandam insigniebat. Preparandi modus sequens erat: maceratum in aqua hordeum ad crepaturam usque ad solem siccabat, istud sæpiuscule tundendo, donec cortice liberatum fuerit, tunc grana hæc farinacea pistrino commisit, & farinam inde factam diu in aqua coxit, coctam soli exposuit, & lente siccavit, farinam vero in futuros usus sub nomine *ptisanæ* aservavit. Iuxta eandem procedendi rationem farinam lentium, oryzae, secalis, præpararunt medici veteres sub nomine *ptisanæ lentium oryzae, secalis*, solum vero *ptisanæ* nomen per excellentiam hordei farinæ competebat. Decocta ex his *ptisanis* parata crassiora erant nostro decocto hordei, & trajiciebantur per cribrum, majoremque nutriendi facultatem possidebant. Decocti species erat quoque *hyaromel* HIPPOCRATIS, quod præparabat fermentatione mellis in certa aquæ quantitate, qui potus *mulsa* seu *aqua mulsa* audiebat Latinis. *Hydromelon* vocabatur, si huic decocto quicquam succi cydoneorum admisceretur, quod *apozema CÆLIVS AVRELIANVS l. c. p. 121.* in morbis acutis suo tempore frequenter exhibuit. Plena coeteroquin sunt scripta ORIBASII & ALTI decoctorum formulis.

§ XX.

Diapsmata Veteribus quoque certi pulveres aromatum liquoris ope in linamentum redacti familiares erant, quas

quas *Diapasmata* vocabant, quique ad suavem odorem cuti conciliandum, aut toti corpori, aut partibus, ut alis & foeminalibus accommodata erant, quorum usus hodie apud nos dudum exolevit, utut apud Orientales, populos, antiquatarum consuetudinum tenacissimos hujus rei vestigia supersint. Ingredientia erant cerussa, iridis radix, terra filenalia, myrthus sicca, lauri bacca arida, spicæ folia, junci odorati flores aridi &c.

§. XXI.

Eclegmata seu *Linctus* Arabibus medicis *Looch Eclegma*, sunt medicamenta interna officinalia instar crassioris syrupi liquida, quæ iterato linctu in ore liquecebant, & in affectibus thoracis & asperæ arteriæ exhibebantur. Denominationem habent a *λοοχ* lingo teste *PLINIO Hist. Nat. Lib. XXI. Cap. 3. XXIV. Cap. 7. XXVII. Cap. 12.* Ante sacchari inventionem cum melle, postea vero cum ipso sccharo parabantur. Hæc *HIPPOCRATES* jam suo tempore sæpius præscripsit, ut ex libro de *viti rat. in acut. §. 51. & Sect. IV. 401. 402. edit. Foes.* videre est. *AEGINETÆ* & *AETHI* tempore fiebant decoctione herbarum in aqua, quibus sufficienter coctis & postea rejectis, hæc aqua cum æquali quantitate mellis ad spissitudinem decoquebatur, & adservabatur.

§. XXII

De *Electuario* ut medicamento magistrali & officinali syrupo & eclegmate crassiori apud veteres vix quicquam invenimus litteris traditum, nisi quod *CÆLIVS AVRELIANVS* de morb. chron. Cap. VIII. p. 191. scillam in electarii vicem dederit, & alibi p. 197. mel electarii basin faciat, ingredientia vero hyssopum, thymum

thymum & origanum. Dubitamus tamen has compositiones cum hodiernis electuariis in omnibus convenisse.

§. XXIII.

Elaosaccharum.

Elaosaccharum est compositio magistralis recentiorum, ad quam parandam olea destillata vel balsa-
ma liquida ope sacchari Canariensis in pulverem rediguntur, qui vel per se interne datur, vel saporis gratia aliis pulverulentis formulis admiscetur. Inventum est recentissimum prioris scilicet seculi, quod DE LE BOE SYLVIO Professore Lugdunensi in acceptis fertur.

§. XXIV.

Elixiria

Elixiria sunt extractiones & solutiones aromatum & volatilium ope menstrui spirituosii factæ, quarum præparationis auctorem FREINDIVS Hist. Med. p. 333. ROGERIVM BACONEM Anglum XIII. seculo viventem agnoscit. Posterioris ævi sunt elixiria menstruis aquosis parata, in quorum præparatione excellit FRIDERICVS HOFFMANNVS celeberrimus Halensium Professor.

§. XXV.

Emplastra.

Emplastrorum, quæ nunc sunt medicamenta officinalia & consistentiæ solidæ, calore liquecentia & durilia, linteis vel tenuibus pellibus inducta, non omnibus eadem est antiquitas. SCHVLTZIUS Hist. Med. 176. negat HIPPOCRATI emplastra fuisse cognita, CLERICVS Hist. de la Medicin. f. III. Lib. II. Cap. i. econtra idem affirmat, cui ideo lubenter subscribimus, cum noto notius sit, HIPPOCRATEM ceratis (§. 14.) usum fuisse, quæ quam proxime cum emplastris conveniunt. Quid, quod ante HIPPOCRATEM Aegyptii emplastra-

stra habuerint, quorum unum *Isis* dictum alterum *ex dictamno* appellatum, tertium *sacrum* ex historiarum monumentis constat, *Isidis* nomine quædam emplastra CRITO apud GALENUM quoque recenset. CELSI tempore latissimus ipsorum usus fuit, qui non solum conficiendi modum, sed quot species fuerint docet *Lib. V. Cap. 17.* & quomodo a malagmate & pastillis differant *Lib. V. Cap. 18.* indicat. Veteribus quoque emplastris species erat *dropax* mediæ inter emplastra & malagma consistentiæ. Vid. PAVLVS AEGINETA de re medica *Lib. VII. Cap. 19.* *Amolynta* ipsis erant emplastra sicciora & sine pinguedine, quæ tractantium manus non inficiebant. *Sipara* seu *Parygra* unguinosa magis erant emplastra, ex quibus cylindros *magdaldas* parabant, unde barbara *magdaleonum* appellatio hodiernis pharmacopolis.

§. XXVI.

Emulsio est formula magistralis medii ævi ex seminibus & aqua in lacteum liquorem commutatis, cujus apud antiquos nullum invenimus vestigium. Primam cremoris amygdalini mentionem facit ACTV-ARIVS *meth. med. 30. d.*

Emulsio

§. XXVII.

Epispasticorum usum antiquis familiarem fuisse *Epispastica.* multis exemplis, si opus foret, probare possemus. *Ceropissus* HIPPOCRATI erat species dropacis ex cera & pice confecti, quod linteum inductum cuti applicabatur, mox subito avellebatur, & iterato imponebatur ad rubefaciendam cutim. *επισπασμάτων* vocabulo usi sunt quoque in his medicamentis, quæ partim ad rubefaciendam cutim, si valentiora erant, partim ad eam

con-

constringendam, & immoderatos sudores cohibendos imponebantur, posteriori fine adhibebant cerussam tritam, gypsum, argenti spumam, myrti pulverem, malicorium, amyllum, galla acerba, acaciam &c. ad pruritus excitandum & partes rubefaciendas facem vini ustam, amoliam, nitrum, sal, sulphur, sinapi nasturtium, pyrethrum, ipsum piper, quibus & similibus pilos evellebant, quam antiquam consuetudinem populi Orientales hodierni, Turcæ & Persæ adhuc imitantur, & pilos barbæ, alarum & pubis studiose in balneis evellunt. *Sinapismi* in epilepsia usum jam commendatum legimus apud ORIBASIVM Tr. 15.

§. XXVIII.

Extracta,

Extracta ex succis vegetabilium coctis & inspissatis veteribus quodammodo cognita famosi elaterii exemplo comprobamus, cujus præparatio satis docet, multa veteribus cognita & explorata fuisse, quæ ad posteritatis cognitionem non pervenere. Illud enim, quod hodie paratur, nihil aliud est, quam succus cucumeris sylvestris per ignem inspissatus, & longe abest, ut efficaciam intuitu comparandus veniat cum veterum elaterio, calore solis sub forma feculæ ex pulpa cucumerum sylvestrium parato, ut potius ceu nimis drasticum exulet. Apud DIOSCORIDEM Lib. II. Cap. 155. p. 300. imo ex aliis fragmentis veterum satis constat, ipsos alios succos eadem ratione præparasse, donec sequior ætas ex Arabum medicorum instituto hæc addito melle vel saccharo in syruporum vel conditorum (§. 17. formam redegerit, & quidem non semper bono cum effectu, cum eorum virtus saccharo fracta fuerit. Recentiores itaque Chemicæ laudem merentur, qui rejectis dulcibus hos inspissatos succos postliminio in usum revocarunt.

foliqua mēd... §. XXIX.

Fomenta, quæ sunt formulæ magistrales extemporeæ, & duplici via vel sicca vel humida parantur, tantam antiquitatem præ se ferunt, ut nullum aliud medicamenti genus credamus antiquius esse. HIPPOCRATES passim decocta herbarum linteis, fasciis, spleniis excipienda commendat. & ficcorum fomentorum notiones habuisse ex ejus *Libro de victus ratione in acutis* constat, ubi *Ἐμπροσπίαν* tale topicum ad pleuritidem notham & colicum dolorem mire commendat. Falluntur neoterici, qui epithematis vocabulum per fomentum vertunt, quod teste GALENO *meth. med. Lib. VII. Cap. IV.* erat medicamentum mediæ consistentiæ inter emplastrum & ceratum, quoque maxime utebantur ad viscera, imprimis hepar roborandum in morbis internis, & cujus usus ferme desit. Apud hodiernos Practicos, quæ carpis in morbis internis superdantur medicamina, forte commodum epithemathis nomen retinent. Latinum fomentorum nomen ante Galenum cognitum fuisse docet passim CAELIVS AVRELIANVS in *opere de morbis acutis & chronicis*.

Fomenta.

§. XXX.

Fonticulus seu *Fontanella* posteriori ævi omnino inventum est, & sufficienter Doct. FREINDIVS *Hist. Med. p. 28.* comprobavit, IOH. ARCVLANVM præstantissimum Chirurgum, qui seculo XV. vixit, fonticulos in doloribus oculorum, aurium & dentium primum adhibuisse.

Fonticuli.

§. XXXI.

Per *Frontale* medici sui generis fomentum *Frontale*.
 (29) vel siccum, vel humidum intelligunt, quod
 D que

que fronti & temporibus varium in finem applicatur, & quod antiquis ignotum non fuisse probat *ana-collema* a GALENO memoratum. Maxime autem veterum oxyrrhodium, quod erat medicamentum liquidum ex arbitraria olei rosati & cujusvis aquæ destillatæ cum aceto mixtæ quantitate distemperatum, antiquis in usu erat, quod tamen in desuetudinem abiit, cum frequens ejus usus in febribus ardentibus magis nocuus quam proficiuus deprehensus sit. Apud Romanos frontale quoque dicebatur ornamentum frontis equorum, ut habet PLINIVS *Lib. XXXVII. Cap. 12.*

§. XXXII.

Gargarisma

Decocti speciem, quod *Gargarisma* vocatur, HIPPOCRATI notam fuisse elegans & efficax ejus formula ex origano, satureja, celeri, mentha, nitro in aqua & aceto vini coctis satis comprobatur. Plures gargarismatum facultates describit CELSVS *Lib. III. Cap. 22.* & quod simul apophlegmatizantem virtutem possidet, a TRALLIANO *Lib. III. Cap. 6. p. m. 86.* describitur.

§. XXXIII.

Infusa

Infusa theiformia noviorum temporum sunt productiones, & postquam thea Chinesium ubique est introducta sui quoque imitatores invenit apud medicos botanices gnaros, hinc vix apud antiquos hujus medicamenti ejusque formulæ vestigium occurrit. Cæteroque infusio caloris vini nihil dissipat, simplicium vires puras sinceræque transfert in liquorem, tum modo menstruum non nimis crassum sed tenue fuerit.

§. XXXIV.

Lulepi

Lulepi seu *Lulapia* recentiorum mixturæ dilutissimæ & diaphanæ ex multa aqua & paucis syrupo com-

compositæ, coloris, saporis & odoris grati & jucundi. Aquam rosarum antiquitus basin hujus potus constituisse ipsa nominis ratio comprobat, dicitur enim a persico *gul*, quod rosam, & *ab*, quod aquam denotat, quasi ex rosa & aqua medicamentum. Forte ergo Arabum medicorum inventum est, qui sensim rosarum aquæ alias quoque destillatione elicitas substituerunt. Postmodum succos herbarum recentium expressos addidere, nam ACTVARIVS *l. c. Lib. V. Cap. 1.* julapia ex saccharo & herbarum succis concinnata perplurima descripsit.

§. XXXV.

Oleorum tam chymice quam per expressionem & insolationem paratorum inventum minime novum est. Olei amygdalarum inventionem EGINETA *de remediis Lib. VII. Cap. 20. 689. h. collectionis* STEPHANI tribuit antiquis Aegyptiis, & ipse HIPPOCRATES, qui plurima huic nationi debet, hæc trina Aegyptiorum olea: Oleum ægyptium, oleum album ægyptium, unguentum Aegyptium album commemorat. Olei amaricini per destillationem parati mentionem facit CAELIVS AVRELIANVS *chron. morb. Cap. VII. p. 387.* Oleum ovorum AVICENNA *Fr. 169.* commendat. Quod tandem IOHANNI MESYÆ, qui aquam rosarum destillavit, cognita fuerint olea chymica, testem habemus magnum CONRIGIVM *Med. Hermet. Lib. II. Cap. 14. p. 407.*

Olea

§. XXXVI.

Pessi *subdititii* seu Pessaria sunt medicamenta externa, quæ HIPPOCRATI jam innotuere, ut patet *Señ. I. Cap. 1. edit. Fæsi*, qui lanam conceptam in teretem formam ductam utero applicabat. Uberiorem eorundem parandi modum docet CELSVS *Lib. V. Cap. 21.* Pessulos uterinos in satyriasi adhibuit CAELIVS AVRELIANVS *acut. morb. Lib. III. Cap. 18.* Veteres Græci hos pessos dixerunt *βαλάντιομοῦς* ex usus similitudine cum glandibus sive suppositoriis.

Pessaria

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Pilula

Pilularum materiam antiquis sub nomine *catapotiorum* cognitam fuisse iam supra (§ XII) probavimus, formam tamen noviorum tenporum esse, & Arabibus Medicis deberi plerique ex recentioribus existimant, quod ipsum tamen non usque adeo certum judicamus, cum locus CAELII AVRELIANI *morb chron Cap. VII. p. 533* huic sententiae contrarietur, ex quo patet, ipsum *catapotia* in erui magnitudinem efformasse, quorum quatuor vel quinque dedit devoranda. Nomen habent a *pila*, quasi parvæ pilæ propter rotunditatem. Priori & antecedenti seculo ex massis *pilularum* officinalibus fiebat præscriptio, quæ hodie magis extemporanea est, & pro lubitu medentis varia ingredientia, non neglectis tamen his *pilularum* officinalium massis admittit.

§. XXXVIII.

Portiones extemporaneæ

Formulæ magistræ, cui *portionum extemporaneorum* nomen est, inventionem proxime elapsi seculi Celebris Medico DELEBOE SYLVIO merito tribuimus, nam quas apud antiquas invenimus formulas non alio præscriptas deprehendimus scopo, nisi cardiaco, quæ mera sunt *julapia*, cum SYLVIVS suis *portionibus* pulverulenta addiderit, & iis promiscue in febribus & morbis continuis usus fuerit.

§. XXXIX.

Pulveres

Pulverum internorum hodie usitatorum tanta non est antiquitas, quos enim GALENVS & ejus asseclæ ex *vegetabilibus* variis commistis invexere, hodie amplius non in usu sunt, varias eorundem compositiones tradiderunt ACTVARIVS & MYREPSVS. Ex quo vero salium mediorum præparatio, & ostracodermatum marinorum usus in medicina invaluit, ex eo etiam *pulveres* inde confecti frequenter, sed in parva dosi, si rationem *pulverum* Galenicorum habes, in praxi medica introducti sunt, quorum usus, qualis hodie est, vix tria excedit secula.

§. XL.

*Rotula
Morsula*

Rotula & Tabula, quæ sunt *placentulæ rotundæ* ex *saccharo*

charo cocto & succis herbarum ac fructuum acidulis ut plurimum formatae, procul dubio sub tempore Arabum medicorum, ubi coctura sacchari (§ xvii) invaluit suum sumere initium, an vero pastilli Graecorum idem fuerint preparatum, ut quidam volunt, de eo merito dubitamus. Trochisci trigoni mentionem facit CAELIVS AVRELIANVS l. c. p. 384. qui teste PAVLO ex seminibus apii, hyoscyami, anisi in aqua tritis constabat, sed qui aliud medicamenti genus constitutebat, quam quidem nostrae rotulae sunt.

§. XLI.

GALENI tempore jam cognitae fuisse *sanguisugas* testis est *Sanguisuga* CAELIVS AVRELIANVS, qui GALENO coaevus, vel ut probabilis est, anterior, sanguisugas & spongas calidis emollientibus liquidis plenas l. c. Lib. III. Cap. 18. p. 251. in curatione satyriasis commendat, tum & in vesicae passionibus *morbor. chron. Lib. V. p. 754.*

§. XLII.

Serum Lactis scopo medico HIPPOCRATEM praescripsisse *Serum Lactis* ex Libro de morbis IV. §. 25. discimus. Praeparatio ejus fere eadem ac hodie fuit, lacti cocto vinum, mulsum aut acetum instillabant, & massam colo trajiciebant, quoniam vero existimabant, serum lactis non tam celeriter corpus permeare ac aquam vel vinum, primum utentibus salis quantitatem admiscebant, postea continuato potu id etiam sine sale bibere permittebant, ut pluribus docuit ORIBASIVS *Euporist. Cap. IX. Lib. I.*

§. XLIII.

Setaceum inter chirurgica praesidia dudum invaluit, testatur nempe FREINDIVS l. c. p. 27. CAMANVSALI Bagdadi Medicum seculo XIII. florentem bis setacei mentionem fecisse, & eodem observante setacea accurate descripsit LANFRANCVS Medicus quidam quadringentis abhinc annis florens. Ignitam veteresacum pro setaceo applicabant, cui vero primum HOLLERIVS frigidam acum substituit.

D 3

§. XLIV.

§. XLIV.

Syrupi

Cum linctu proxime convenit *Syrupus*, qui succos simplicium in saccharo coctos exhibet. Horum conficiendi rationem docuere Arabes medici, postquam AVICENNA sacchari cocturam invenit, quo & sequenti tempore eorum usus adeo invaluerat, ut omnes fere morbos syrupis curaverint. Hodie infantum duntaxat medicina est. Vox ipsa cæteroquin barbara est, quæ CASTELLO Lexic. Med. melius per i quam per y scribitur.

§. XLV.

Sparadrappum.

Sparadrappum, tela emplastica, dicitur linteum emplastro (§ xxv) ad ignem fluenti immersum & refrigeratum. Antiquissimi & primarii quondam usus erat in ballamandis Aegyptiorum corporibus, quæ contra aëris injurias talibus linteis muniebantur, postquam corpus succorum perfusione in nimia statum redactum erat. Hujus linteii usus postmodum a Græcis in Medicina adhibitus fuit.

§. XLVI.

Spiritus ardentis.

Spirituum ardentium ex liquoribus per fermentationem paratorum usum ante hos quadringentos annos docuere chemici nonnulli, cum primis ARNOLDVS DE VILLANOVA & RAYMUNDVS LVLLIVS.

§. XLVII.

Suffitus.

Suffituum *Ἐπιμακρόν* sub varia forma adhibitarum ad plurimos morbos utilitatem predicat HIPPOCRATES *Aph. Sect. V. Aph. XXVIII.* & in *Libro de morbis mulierum* *Ἐπίδοξ* seu *Ἐπίδοξ* vocat placentulas minoris monetæ magnitudine, quas prunis ardentibus pro fumigatione medica inspergebat, unde, ut opinamur, hujus pharmaci antiquitas facis constat.

§. XLVIII.

Suppositoria

Suppositoria, quæ & glandes balani *τα ὀπίθια* HIPPOCRATI sæpius ex usu fuere, ut *Sect. III. p. 267. edit. Foes.* patet. Succus mercurialis, nitrum, pulvis colocynthidis confecta ipsi erant intestinorum irritamenta. Cæteroquin non disse-

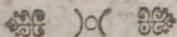
differunt a pefso (§ xxxvi) nisi quod ano intrudantur. Figura ipforum, ut hodie, vel fphærica, vel cylindrica erat.

§. XLIX.

Venaefectio ante HIPPOCRATIS tempora jam innotuit, & *Venaefectio.*
 PLINIO teste Aegyptii hoc remedii genus ab Hippopotamo animali amphibio didicerunt, & licet hanc originem tanquam fabulofam rejiciat CLERICVS *Hift. de la Med. Lib. I. Cap. 18.* non tamen exiftimamus a quopiam summam venaeffectiois antiquitatem in difceptationem vocari, cum ipfemet CLERICVS l. c. fufpicatur Aegyptiorum AESCVLAPIVM fecundum, cujus CICERO *de natura Deorum Lib. III.* mentionem facit, hujus operationis auctorem effe. STEPHANVS geographus *libro de urbibus* fub titulo Syrna phlebotomia inventorem dicit fuiffe PODALIRIVM CENTAVRI filium: τὸν ποδαλείριον ἀφ' ἑκατέρου τῶν βραχίων ἄμα ἀφ' ἑλὸν α, σῶσαι τὴν παῖδα. PODALIRIVS ab utraque puella brachio fanguinem extraxit, quo puellam fanitati reftituit. Primi venaelectores inftrumtum fimplex, quale eft scalpellus, adhibuerunt, & CELSVS ipfe quoque ejuſmodi cultro venam fecuiſſe nobis videtur, nominat enim fuum phlebotomum fine ullo epitheto scalpellum, cujus tamen mentionem feciſſet *Lib. VII. Cap. 19.* ſi peculiarem formam habuiſſet inftrumtum. Inter Arabes optime de hac operatione meritis eft ALBVCASIS, qui *Lib. II. Cap. 95. edit. Baſil. Fol. 156r.* trina pro hac inſtituenda deſcripſit inftrumta. Inſequentis aevi fuit *Phlebotomus*, ex cujus correftionibus ſenſim enatum eft recentiorum phlebotomum elafticum, der Schnepffer, cujus emendationes variae habentur. *Lanceola*, quae ſcalpelli ancipitis formam habet, inftrumtum non valde antiquum eft, cujus inventionis gloria a quibusdam Gallis, a quibusdam Italis tribuitur. Tandem ſummæ admirationis argumentum veteres chirurgi noſtratibus reliquere, quod uon ut hodie fit, perpaucas pedis, brachii, colli et capitis venas tundere noverint, ſed longe plures & in variis corporis regionibus ſitas, quarum noticia hodiernis profus excidit.

§. L.

Veterum *Veficatoria* aut erant epifpaſtica (§ xxvii) aut caute *Veficatoria.*

ria actualia, *cantharides* vero pro hoc usu ipsis erant ignota, & ACTVARIUS primus est 94. 6. qui cantharidum ad cutim in vesicam attollendam usum commemorat. Escharoticorum nomen jam innotuit CAELIO AVRELIANO l. c. 287. erantque cataplasmata ex sinapi solo vel cum calce viva & sulphure remixta. Aquæ calidæ, imo pene ferventis adfusionem quoque substituebant vesicatoriis veteres, ut habet HIPPOCRATES de internis affectibus & CLAVDIUS GALENUS meth. med, Lib. XIV. Cap. 16.

§. LI.

Unguenta. Quod unguentum sit medicamentum forma inter linimenta & cerata (§. XVI) medium, & olea cocta non minus quam destillata infrequentur excipiat, utpote pro linimentis magis usitata, in vulgus notum est. HIPPOCRATES passim horum facit mentionem, & probabile est Græcos potius ab Aegyptiis, quam ab alia quacunque gente unguentorum accepisse usum & artem. Ex compositione eorundem patet, cum veterum ceratis quodammodo convenire.

§. LII.

Epilogus Atque hæc sunt, quæ in argumento multis spinis & difficultatibus circumsepto, quale est remediorum pharmaceuticorum & chirurgicorum antiquitas & inventio, comminisci lubuit. Multas quidem, nec parvi ponderis difficultates, hisce nostris conjecturis obrudi posse, & scimus & fatemur. Verum animus nobis haud fuit cuncta, quæ ambitum hujus argumenti concernunt eruere, dissertatio nostra in nimiam excresceret molem. Tuebimur itaque nostram pro virili sententiam, donec Lynceus aliquis ostendat strinxisse nos, ut dici solet.

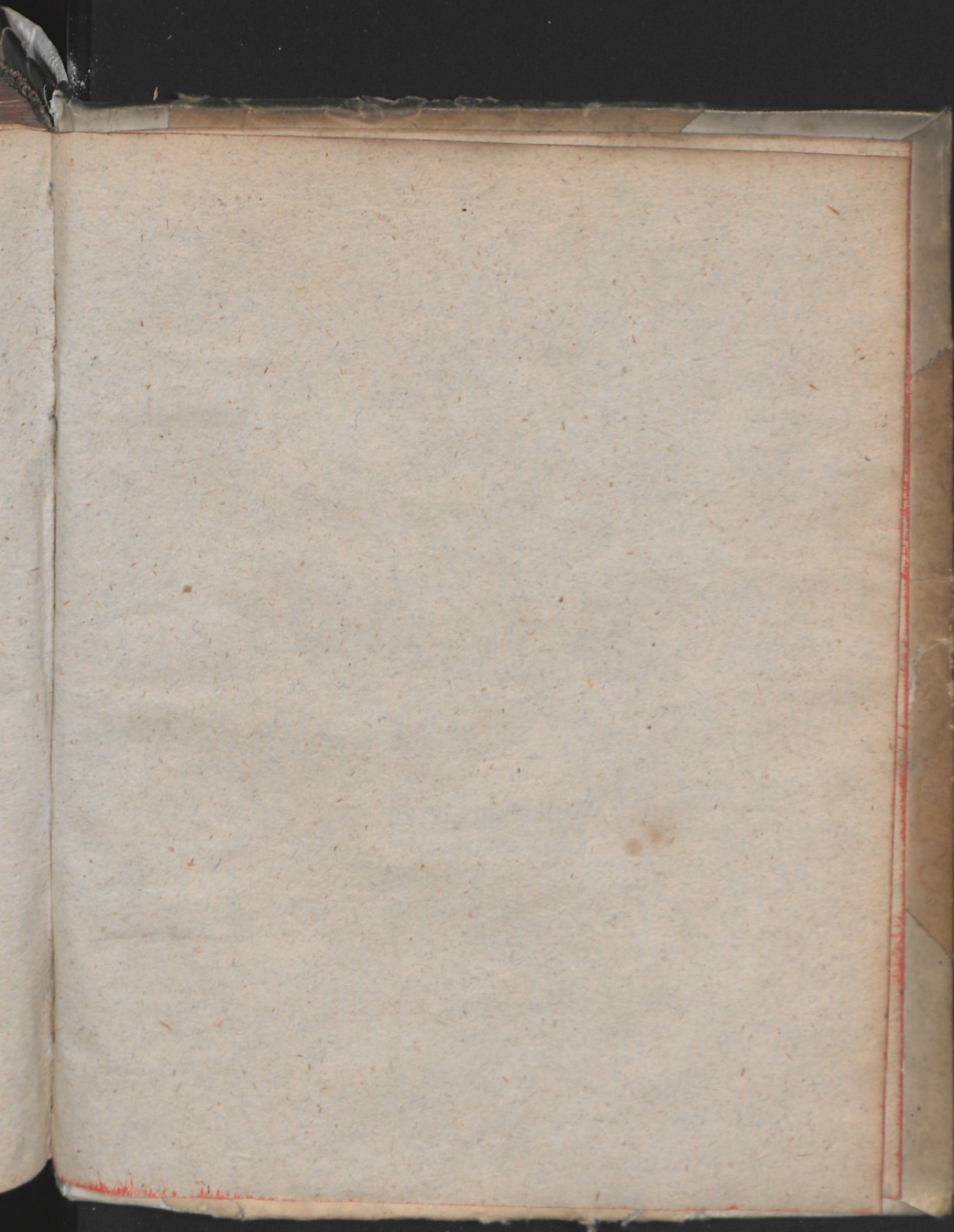
pro Iunone Nubem.

FINIS.

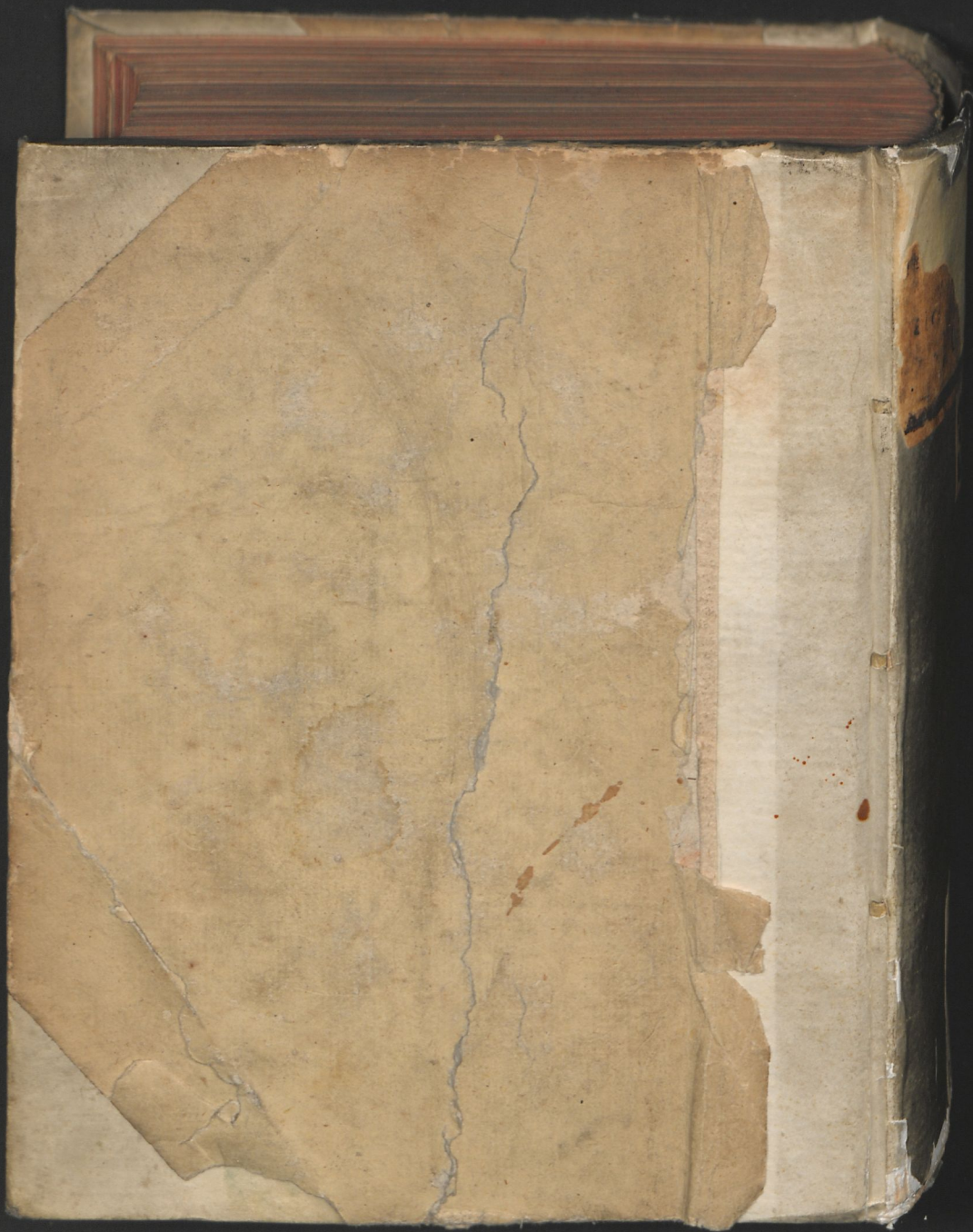

01 A 6509

ULB Halle
002 931 249

3

Inches
Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

DISPUTATIO MEDICO HISTORICA
SISTENS
CHRONOLOGIAM
FORMVLARVM MEDICARVM ET
REMEDIORVM CHIRVRGICORVM

QVAM
PRAESIDE

CAROLO AVGVSTO DE BERGEN

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORDINARIO

SOCIETATIS CAESAREAE NAT. CVR. SODALI

HAEREDITARIO IN ROSENGARTHEN

ERVEDITORVM EXAMINI

SVBMITTIT

DEFENDENS

CAROL. STEPH. LVDOVIC. WESENFELD.

CROSNENSIS SILESIVS.

AD DIEM III. OCTOBRIS MDCCLIV.

FRANCOFVRTI AD VIADRVN,
TYPIS SIGISM. GABRIEL. ALEXII.

57.

